

Sum

Afskrivninger - nedskrivninger og selskabsbeskatning.

II. del

Af MOGENS EGGERT MØLLER*).

III. Usikkerhedsmarginen – anlægs- og omsætningsformuen.

A. Res og Quantum anvendt og vurderet.

Hvis begreberne quantum og res formaliseres yderligere, således at quantum kommer til at betyde „prissvingningsfølsom“ og res tilsvarende „prissvingningsufølsom“, og således at disse kriterier forestilles anvendt både på „aktivsiden“ og „fradragssiden“⁸⁾, kan man ved en stærk forenkling tænke sig følgende 4 kombinationer:

- 1) Aktivsiden: Res
Fradragssiden: Res
- 2) Aktivsiden: Res
Fradragssiden: Quantum
- 3) Aktivsiden: Quantum
Fradragssiden: Quantum
- 4) Aktivsiden: Quantum
Fradragssiden: Res

Ved denne opstilling opfattes res som nævnt som upåvirket af andet end fysiske ændringer, og quantum som påvirket også af andet end fysiske ændringer f. eks. almindelige og specielle aktuelle eller forventede prisvingninger og risici og forventede mængdesvingninger på linie med kapitalvindings-, genanskaffelses- og indtjeningsevnesynspunkter.

*) Videnskabelig assistent, cand. jur., Erhvervsretligt Institut, Handelshøjskolen i København.

⁸⁾ Herved er der naturligvis sket en tilnærmelse til den rene operationelle begrebsdannelse.

Sum

Afskrivninger - nedskrivninger og selskabsbeskatning.

II. del

Af MOGENS EGGERT MØLLER*).

III. Usikkerhedsmarginen – anlægs- og omsætningsformuen.

A. Res og Quantum anvendt og vurderet.

Hvis begreberne quantum og res *formaliseres yderligere*, således at quantum kommer til at betyde „prissvingningsfølsom“ og res tilsvarende „prissvingningsufølsom“, og således at disse kriterier forestilles anvendt både på „aktivsiden“ og „fradragssiden“⁸⁾, kan man ved en stærk forenkling tænke sig følgende 4 kombinationer:

- 1) Aktivsiden: Res
Fradragssiden: Res
- 2) Aktivsiden: Res
Fradragssiden: Quantum
- 3) Aktivsiden: Quantum
Fradragssiden: Quantum
- 4) Aktivsiden: Quantum
Fradragssiden: Res

Ved denne opstilling opfattes res som nævnt som upåvirket af andet end fysiske ændringer, og quantum som påvirket også af andet end fysiske ændringer f. eks. almindelige og specielle aktuelle eller forventede prisvingninger og risici og forventede mængdesvingninger på linie med kapitalvindings-, genanskaffelses- og indtjeningsevnesynspunkter.

*) Videnskabelig assistent, cand. jur., Erhvervsretligt Institut, Handelshøjskolen i København.

⁸⁾ Herved er der naturligvis sket en tilnærmelse til den rene operationelle begrebsdannelse.

Det bemærkes yderligere, at aktivsiden foreløbigt kun har vurderingsinteresse før realisation (typisk salg), hvorimod fradragssiden kan have vurderingsinteresse også ved realisation, og at det følgende af (i øvrigt realistiske) forenklingsgrunde forudsætter stigende priser, hvor ikke andet er anført.

Situation 1):

Aktivside: Res
Fradragsside: Res

er den mest primitive løsning, men også den, der afføder mindst tvivl, usikkerhed og diskussion.

Den svarer til det, Palle Hansen kalder „*historieskrivningsprincippet*“ eller den konsekvente anvendelse af konventionen om indtægtsrealisering på salgsbasis⁹⁾. For afskrivninger implicerer den som før nævnt lineær (med slid, brug eller forventet levealder) afskrivning på anskaffelsesprisen. For varelagre implicerer den anvendelse af anskaffelsesrespektive fremstillingsprisen ved vurderingen af såvel vareforbruget (F.I.F.O.) som beholdning.

Situation 4):

Aktivside: Quantum
Fradragsside: Res

repræsenterer den *rene nominalistiske* løsning, (tilvækst til kroner og ører eller til anskaffelsesprisen); udelukker derved i princippet dannelsen af skjulte reserver og indebærer på denne måde en nok så præcis datering af indkomst = tilvækst. På den anden side kommer usikkerheden frem ved anvendelsen af quantum-vurdering på aktivsiden. For vurderingen af anlægsformuen implicerer løsningen evt. opskrivning af driftsaktiverne med indkomstvirkning og afskrivning på anskaffelsesværdien. For varelagre betyder den opskrivning af beholdningen f. eks. til dagspris eller „den reducerede salgspris“ med indkomstvirkning og vurdering af vareforbruget til anskaffelsesprisen (F.I.F.O.).

Løsningen giver beskatningen af den eventuelle stigning i ejerbrøkdelen, hvis og i det omfang der arbejdes med lånt kapital, men afføder i modsat tilfælde risiko for inddragelse af såkaldt „skingevinst“ (set fra en realistisk synsvinkel).

⁹⁾ Jvf. „Affärsekonomi“, 1954 nr. 12, 14 og 20, Festskrift til Christen Møller, 1956 pg. 119 ff og R. o. R. 1958, pg. 165 ff.

Opskrivning af anlægsformuen med indkomstvirkning er som nævnt ukendt her i landet. Nedskrivningen af varelageret med op til 35 % er fortsat *officielt* begrundet med prisfaldsrisiko og falder f. s. v. under situation 4)-karakteristikken, (quantum for aktivsiden). Er varerne solgte, men endnu ikke individualiserede, kan såvel sælger som køber samtidig foretage sådan nedskrivning af de selvsamme varer. Laveste værdis princip veksler mellem den laveste aktivvurdering – res eller quantum. Man har mig bekendt ikke til tilsvarende „højeste værdis princip“ på fradragssiden jvf. nedenfor.

Situation 2):

Aktivsiden:	Res
Fradragssiden:	Quantum

indebærer vel det, mange plejer at forstå ved de *reelle vurderingsprincipper*, nemlig: fuld indrømmelse til genanskaffelsesprincippet o. l. (opretholdelse af virksomhedens substans og indtjeningsevne) uden hensyntagen til evt. stigende ejerbrøkdæl. Usikkerheden ved quantumvurderingen er som under situation 2), blot nu i skatteydernes farvør (under prisstigning). For anlægsformuen udelukker løsningen opskrivning af driftsmidler med indkomstvirkning og indrømmer afskrivninger på genanskaffelsesprisen. Quantum på fradragssiden kan dog også tænkes som det mindre: afskrivning på anskaffelsesprisen, men prisfaldsfølsom f. eks. gennem „nettometoden“ eller periodiceringen som degressiv (eller progressiv, f. eks. bygninger med hjemfaldspligt). For varelagre betyder løsningen, at beholdningen vurderes til anskaffelsespris og vareforbruget til genanskaffelsespris (efter L.I.F.O. eller lignende „tekniske“ tilnærmelser; i mange lande som f. eks. Holland tales der ligefrem om skattemæssige L.I.F.O. reserver på linie med normallagerreserver).

I Danmark kan man, bortset fra de nye regler om afskrivningsperiodisering, stort set¹⁰⁾ kun anvende res-vurdering på fradragssiden. Udtrykket „udgift“ (jvf. f. eks. SL. § 6) anses nemlig at være parallelt med udtrykket udbetaling.

Situation 3):

Aktivsiden:	Quantum
Fradragssiden:	Quantum

¹⁰⁾ Der findes også tilløb til undtagelser ved vurderingen af fremstillingsprisen og arbejder under udførelse.

giver tilsyneladende det *mest à jour* forte billede, men til gengæld maksimal vurderingsusikkerhed. Og desto længere levetid for driftsmidlet, desto trægere omsætningshastighed for varelageret, desto relativt voldsommere vil en prisstigning få positiv indkomstvirkning og et prisfald (eller en prisfaldsrisiko) få negativ indkomstvirkning, idet bevægelserne på fradragssiden er begrænset af enten afskrivningsbrøken eller trægheden i vareforbruget. Forudsættes afskrivningstiden 2 år eller varelagerets årlige omsætning til 50 % af totallageret, vil en prisstigning på f. eks. 10 % slå fuldt igennem på aktivsiden, men kun med halvt så stor virkning på fradragssiden. Disse stærke virkninger kan finde sted, hvad enten quantum tolkes som nutidsvurdering eller fremtidsorienteret vurdering, medmindre man konstruerer nogle herimod rettede „kapitalreguleringsposter“, der gør billedet yderligere usikkert og diskutabelt.

Forestiller man sig en *pris pessimistisk* (forventning om prisfald) vurdering på aktivsiden og en *prisoptimistisk* (højere genanskaffelsespriser) vurdering på fradragssiden til samme tid hos samme person er man ikke så forfærdeligt langt fra det klassiske imparitetsprincip eller forsigtighedsprincippet og dermed almindelig regnskabstænkning. Denne dobbelte, og det synes lidt „personlighedsspaltede“ argumentation for opnåelse af interne reserver på overskuddets bekostning er da heller ikke ukendt. Typisk argumenterer man samtidigt (f. eks. i efterkrigstiden) for den højere genanskaffelsespris for anlægsformuen og for prisfaldsrisiko for varelagre. Fordeler man synspunkterne på forskellige brancher f. eks. maskinfabrikkerne overfor tekstilindustrien, bliver de lettere at acceptere, men giver man *samtidige „procentbegunstigelser“ til alle brancher både på aktivsiden* (nedskrivning på varelagre) og *på fradragssiden* (mange betragter henlæggelser til investeringsfonds, adgang til forskudsafskrivning m. v. som en slags indrømmelse „i stedet for“ den forøgede genanskaffelsespris), kan man ikke komme udenom personlighedsspaltningen i pessimisme og optimisme.

Det skal åbent indrømmes, at de ekstraordinære og nu de ordinære procentbegunstigelser og de derved dannede interne reserver har haft enorm betydning for genopbygningen og ekspansionen af dansk erhvervsliv efter krigen, og at procentbegunstigelserne, af quantum-regler at være, retsteknisk set er relativt enkle og sikre i anvendelsen. På den anden side støder de jo nok an i befolkningen, og kan medføre risiko for fordrejning af investeringerne, så det bliver et spørgsmål, om en åben og overskudsbegunstigende skattelempe for investeringerne f. eks. gennem en 20 % proportional selskabsskat ikke i det lange og forhåbentlig mere normale løb vil være at foretrække, i hvert fald hvis man ønsker

yderligere investeringsbegunstigelser gennem skatteregler; men herom mere senere i større sammenhæng (se IV).

B. Fremstillingsprisen og vurderingen af arbejder under udførelse.

Så længe der ved vurderingen af omsætningsformuen er tale om en sammenligning mellem res som anskaffelsespris og quantum som dagspris m. v., er der næppe tvivl om, at res er langt klarere og nemmere at håndtere. Det givne res på fradragssiden vil da bestemme res på aktivsiden, og periodiceringsproblemerne er overkommelige.

I det øjeblik anskaffelsesprisen udskiftes med fremstillingsprisen m. v., skulle man i og for sig vente samme princip som for anskaffelsesprisen (at fradragssiden bestemmer aktivsiden), men de store periodicerings- og beregningsvanskeligheder kombineret med forsigtighedsprincippet fører til andre resultater, således at fradragssiden ofte giver betydeligt større tal end aktivsiden.

Oftest aktiverer man kun materiale og løn¹¹⁾ på grund af *vanskelighederne ved at beregne de indirekte omkostninger per enhed*. Samtidig bliver der udgiftsført materiale og løn + de indirekte omkostninger in blanco, hvortil kommer, at passivering for forskellige risici typisk spiller en langt større rolle end ved videresalg af købte varer. Man behøver blot at tænke på entreprise for at føle sig overbevist herom.

Denne quantum-orientering af fradragssiden af „sælgers“ omsætningsformue (f. eks. et erhvervsbyggeri) medfører derfor også, at „købers“ tilsvarende anlægsformue, endog efter levering, kan indgå i status med et beløb, der er mindre end „sælgers“ udgifter + passiveringer + anslået avance. Dette hænger selvfølgelig sammen med, at den definitive avance ikke kan beregnes før udløbet af evt. garantiperiode m. v. Ved den nødvendige foreløbige vurdering af risiko vil pessimismen imidlertid blive belønnet med rentefri skattecredit, så man kan vel ikke undre sig over, at den er ret udbredt. Ved *byggeri* er det særlig nemt at påpege disse *risici*:

Tilsynet kan blive ved med at stille krav. Arbejdslønnen kan blive forøget ved faglig voldgift. Entreprenøren kan have glemt at tage forbehold mod prisstigninger. Arbejdet kan være kalkuleret til 12 måneder og vare 24. Entreprenøren kan lide rentetab på bygherren, når priorite-

¹¹⁾ Undertiden arbejder man med et vist procenttillæg for indirekte omkostninger. I så fald kan man ikke uden særlig grund ændre procent fra år til år, men man kan selvfølgelig veksle over til dagspris.

ringen trækker ud, og han hæfter normalt mindst et år efter aflevering med pligt til evt. afhjælpning o. l. Realiseres blot en eller to af disse risici, kan den endelig opgjorte avance let blive negativ. Desto tydeligere kontrakterne understreger disse risici, desto lettere er det for skattemyndighederne at godkende tilsvarende passiveringer, og derfor for skatteyderne at nyde godt af „*usikkerhedens fordele*“. At passiveringerne undertiden kun fremgår ved en aktivering, der er lavere end materialer + lønninger, ændrer formentlig intet ved ovenstående.

Angående positionerne i den såkaldte *varecyclus* (eller successive produktion) og *vurderingen af de enkelte positioner* kan henvises til Palle Hansens afhandling i „Affärsekonomi“, nærmere 1954, nr. 14, siderne 907–8. Blot skal selve positionerne og enkelte af Palle Hansens udtalelser nævnes. Positionerne er: 0 – forudbetaling fra kunder; 1 – igangsætningsbasis; 2 – successiv produktionsbasis; 3 – produktionsbasis; 4 – ordremodtagelse; 5 – varer i udvalg; 6 – salgsbasis; 7 – indgang af kontanter; 8 – garantiperiodes udløb. Forfatteren beskriver nøjere, hvordan regnskabspraksis meget rundhåndet og tidligt anteciperer udgifter og tab og er meget forsigtig med at antecipere indtægter. Om forudbetaling, som synes særlig sikker som indtægt hedder det således: „Der synes tværtimod at herske almindelig enighed om, at forudbetaling bør betragtes som passiv og opføres som sådan med det fulde nominelle beløb (fremtidsværdien) indtil salgsbasistidspunktet. – – –“¹²⁾.

Palle Hansen foreslår derfor også („Affärsekonomi“ 1954, nr. 20, pg. 1396) et „anteciperingsprincip, der ikke alene søger at vurdere ugunstige fremtidige hændelser, men som også må søge at registrere de gunstige hændelsers indflydelse“. Og senere: „M. h. t. varelages vurdering (færdigvarelage og producerede varer på et fremskredent produktionstrin) måtte følgen blive, at man tilpasser vurderingen efter det tidligere nævnte „reduceret salgsprincip“. For råvarelage og halvfærdige varer på et begyndelsestrin, hvor det ofte vil være forbundet med store vanskeligheder at gennemføre vurdering efter dette princip, må markedsværdiprincippet (reproduktionsprincippet) afløse anskaffelsværdiprincippet henh. laveste værdis princip – – –“. Palle Hansen synes således under indtryk af quantum-orienteringen på fradragssiden og af sympati for indtjeningssevne-formueopfattelsen (og tilsvarende indkomstopfattelse) at anbefale „positiv“ quantum-orientering på aktivsiden. Gældende skatterets minimumskrav i så henseende må siges at ligge langt herfra.

¹²⁾ At skattemyndighederne og domstolene ikke fuldt ud har kunnet acceptere denne holdning på alle områder viser de seneste afgørelser vedr. den særlige vedligeholdelseskonto for udlejningsejendomme.

F. s. v. ang. de *immaterielle ydelser fra de liberale erhverv* (læger, advokater, revisorer, rådgivende ingeniører, arkitekter m. fl.) findes der en række finansministerielle bekendtgørelser, hvorefter der (meget kort sagt) *kan* aktiveres på et tidligt tidspunkt med et beløb, der svarer til løn og udlæg, og hvorefter der som hovedregel *skal* aktiveres senest, når arbejdet er afsluttet (jvf. udtrykket „stiftelse af fordringer“)¹³⁾.

C. Den øvrige omsætningsformue.

På *debitorer* kan der i almindelighed ikke nedskrives, før uerholdelighed dokumenteres, selvom debitorerne er et led i omsætningsformuen. Denne res-tankegang fraviges dog ved visse afbetalingsforretninger, banker, finansieringsselskaber o. l., hvor procentnedskrivninger tillades i beskedent omfang.

Modtages betaling i form af *håndværkeraktier*, kan de indtægtsføres under pari, mod at senere kursstigninger tages til indtægt. En typisk quantumbetragtning, der må søge sin hjemmel i Sl. § 5 a, hvorefter værdisvingninger (realiserede eller ikke realiserede) ikke får indkomstvirkning, *medmindre* „disse salg“ – „enhører til vedkommendes næringsvej“ –. Sælges håndværkeraktierne (så nogenlunde *in continenti*) til over pari, kan dette salg betragtes som salg i næring. Det skal dog indrømmes, at hjemmelen til indtægtsføring såvel under som over pari er en anelse tvivlsom. Der argumenteres selvfølgelig ivrigt for en indtægtsføring under pari og mod en indtægtsføring over pari. Denne imparitære quantumargumentation er som tidligere påvist en såre menneskelig konsekvens af de stigende indrømmelser til quantumtankegangen. – De store vanskeligheder, der er forbundne med at vurdere en fast ejendom giver – gennem nedskrivningen – modtageren af håndværkeraktier de tidligere omtalte „usikkerhedens fordele“ til afløsning af de fordele, han må slippe senest ved garantiperiodens udløb.

Værdipapirer i almindelighed kan, hvor det er særligt oplagt, at de tilhører omsætningsformuen (f. eks. ved banker og vekselerer) tillades quantumberegnet med indkomstvirkning, således at kursbevægelser tages til indtægt eller udgift.

At gå nærmere ind på en klassifikation af henholdsvis omsætnings-, anlægs- og privatformuesituationerne ville i og for sig være en naturlig

¹³⁾ Jvf. nærmere og lidt mere forsigtigt Thøger Nielsen i „Den Tidsmæssige Afgrænsning af det Skatteretlige Beregningsgrundlag“ (Acta Jutlandica XXIX, 1), 1957, pg. 56 ff. og til hele afsnittet samme forfatter: „Aktiveringspligt – Passiveringsret“, R. o. R. 1957.

opgave under behandlingen af afskrivninger og nedskrivninger, men det ville føre alt for vidt på dette sted. Dog skal det fremhæves, at en sådan samlet klassifikation og systematisk oversigt over virkningerne måske ville kunne afrunde afskrivningsudvalgets arbejde på naturlig måde. I denne forbindelse kan henvises til de store udenlandske (navnlig tyske, schweiziske og svenske) systemværker.

D. Realisationens betydning.

Også realisationens betydning er et vældigt stort problemområde, hvorfor det hér kun skal antydes:

1. *Realisationens indflydelse på aktivsiden* kan skitseres som følger:

- a. Res under besiddelse; Res ved realisation.
(Eks. fast ejendom, hvorpå der ikke er ekstraafskrevet).
- b. Res under besiddelse; Quantum ved realisation.
(Eks. fast ejendom, hvorpå der er ekstraafskrevet).
- c. Quantum under besiddelse; Quantum ved realisation.
(Eks. varelagre).
- d. Quantum under besiddelse; Res ved realisation.
(Upraktisk)¹⁴⁾.

2. Men hvad dækker udtrykket realisation på aktivsiden. Det kan betyde mange ting, bl. a.:

- a°. Føre til indtægt eller udgift af en eller anden grund. Det vil formentlig af fremstillingstekniske grunde være hensigtsmæssigt herved at bortse fra op- og nedskrivning og koncentrere sig om:
- b°. Salg m. v.
- c°. Gøre likvid til forbrugsdisposition.
- d°. Forbrug.

ad b°: *Salg* (kontant eller kredit) dækker den traditionelle realisationsopfattelse. Ligestilles hermed kan bytte og undertiden gaveoverdragelse, ekspropriation, indtrædelse af forsikringsbegivenhed og stiftelse af erstatningskrav.

ad c°: Man kan nemt forestille sig tilfælde, hvor salg og navnlig ud-

¹⁴⁾ Medmindre man betragter grundstigningsskyld som en indkomstskat sui generis under besiddelsen, men det ligger strengt taget udenfor nærværende emne.

betaling af forsikrings- og erstatningssummer ikke øger *forbrugslikviditeten*, og omvendt tilfælde, hvor et formuegode kan gøres forbrugslikvidt uden salg m. v.

Det første er der taget hensyn til ved den såkaldte *nettometode i saldoafskrivningen*. Realisationssummerne reducerer ganske vist saldo, men bruges de til genanskaffelse, forøges saldo tilsvarende. Ved fast ejendom, hvor saldometoden ikke anvendes, men hvor der kan blive tale om avancebeskatning ved realisation af ekstraafskrevet bygning, kan der fritages for avancebeskatning af forsikrings- og erstatningssummer, hvis de anvendes til genanskaffelse eller genopførelse, og mod at de indgår som ikke fradragsberettiget forlods afskrivning for avancens beløb. Der er på denne måde taget et vist hensyn til det tidligere nævnte, af Mutén behandlede, „funktionelle“ *res-synspunkt* (jvf. II, A, de sidste 2 afsnit).

Omvendt kan man tænke sig forbrugslikviditet uden salg m. v., nemlig *ved belåning* af de pågældende aktiver, efterhånden som ejerbrøkdelen vokser *under stigende priser*. Man kunne her tale om et „funktionelt quantum“, som ikke har fået direkte skatteretlige følger, men som nok indirekte spiller en vis rolle for myndighedernes og lovgivningens holdning¹⁵⁾.

Hensynet til det „funktionelle“ res via nettometoden o. l. tages ifølge sagens natur kun under virksomhedens udøvelse. *Ved salg af virksomheden* sker der derfor fuld beskatning efter det *nominalistiske princip*, således at alle skjulte reserver bliver inddraget under henholdsvis den „særlige“ og den „normale“ indkomstbeskatning. En kendt fremgangsmåde er det derfor at sælge virksomheden til eget aktieselskab til lav pris og – efter nogen tøven – derpå at sælge aktierne med skattefri kursavance. Det ses således, hvor mangfoldigt realisationsproblemet er.

ad d^o: Man kan realisere ved *forbrug*. *Udtag* af købte varer fra varelager vurderes til anskaffelsesprisen. Udtag af driftsmidler (f. eks. biler) fra driften til privatforbrug vurderes efter dagsprisen, („Værdien i han-

¹⁵⁾ Realisation som forbrugslikviditet trods fortsat faktisk besiddelse, men i form af reduktionsvirkning for den øvrige indkomst kan opnås ved „salg“ til eget selskab. Eks.: en skatteyder (en anerkendt spekulant, jvf. Sl. § 5 a) har nogle nye faste ejendomme, som står bogført til langt større opførelsesudgifter end vurderingssummen til ejendomsskyld. Han sælger sine ejendomme til sit eget selskab for vurderingssummerne, hvorved der fremkommer et tab til formindskelse af den øvrige indkomst. Man kan sige, han har „lånt“ hos sig selv ved at sælge til sig selv med tab. Aktionærlån er forbudt, men denne vej står åben. *Ved varelagre er problemet knapt så grelt. Varerne er trods alt bestemt til videresalg*, og det kan være relativt ligegyldigt, om beskatningen falder lidt senere i selskabet.

del og vandel på overførelsestidspunktet"). En tydelig udvikling fra det ældre res til det nyere quantum.

3. *Realisation på fradragssiden* er stort set behandlet under den tidligere omtale af omkostningsperiodiceringen. Positionerne kan være: Udgift, udbetaling, afskrivning efter forskellige metoder, passiveringer for forskellige risici, udskiftnings- og nedrivningsfradrag og (vist nok!) F.I.F.O. eller L.I.F.O. for varelagres vedk.

E. Foreløbig konklusion.

I dette afsnit skal anstilles nogle betragtninger ud fra virksomhedens synsvinkel (mikroøkonomi), idet samfundsmæssige (makroøkonomiske) overvejelser er henvist til det følgende afsnit IV om skattepolitik.

1. *Den nødvendige usikkerhed* hænger sammen med, at det uundværlige årsregnskab altid vil blive lidt af en fiktion („en fingeret likvidation under forudsætning af, at virksomheden arbejder videre“¹⁶), jvf. også teorien om den såkaldte „Knochenbilanz“ o. s. v.). En rimelig ex post opgørelse skulle mindst dække en konjunkturcyklus eller måske endda en virksomheds eller en persons liv.

For res-posterne ligger usikkerheden i beregningen af fremstillingsprisen og vurderingen af arbejder under udførelse. For quantum-vurderingen er usikkerheden mindst ved dagsprisen, størst ved fremtidsorienteringen.

Man kunne da bremse fremtidsorienteringen ved at skære ned på de tidligere nævnte procentbegunstigelser og i det hele indsnævre adgangen til at danne skjulte reserver. Under høj progressiv beskatning og tider, præget af krige, kriser og dertil hørende pris- og mængdefluktuationer ville en sådan *ensidig* stramning af reglerne føles meget urimelig og indebære risiko for kapitalflugt fra vores i forvejen kapitalfattige land. Med udsigt til større markedsdannelser gør man nok klogt i at fare varsomt.

2. *Usikkerhedens fordele* gennem procentbegunstigelserne m. v. kan sammen med andre faktorer (opspisning af kapitalvinding ved belåning; og de store teoretiske og praktiske vanskeligheder ved at holde privatforbrug og driftsomkostninger adskilt og ved at vurdere naturalindkomst i videste forstand i det hele¹⁷) have til konsekvens, at adskillige erhvervs-

¹⁶) Jvf. H. Hjerno Jeppesen i „Vurderingsproblemer i koncernregnskaber, indlæg til VIII Nordiska Revisorkongressen“, Stockholm 1959.

¹⁷) Se hertil Mogens Eggert Møller: Afgrænsningen Driftsomkostninger – Privatforbrug, R. o. R. 1958.

drivende år efter år kan vise høj levestandard og kapitalakkumulation uden at betale andet end særdeles beskedne beløb i indkomstskat. Dette kan gøres fuldt legalt og hensætter naturligvis den almindelige lønmodtager i forundring.

3. *Ulemperne* viser sig først og fremmest i de stagnerende virksomheder. Føres der en kortsynet skattepolitik fra virksomhedens side ved at udnytte procentfordelene m. v. „i bund“ hvert år, vil denne virksomhedspolitik udløse en boomerang, der vil slå hårdt gennem de progressive skatter i de følgende år. I det lidt mildere tilfælde vil virksomheden i hvert fald miste sin mulighed for den skattemæssigt gunstige resultatudjævning. Denne kortsynede virksomhedspolitik er forbløffende udbredt.

IV. Skattepolitik.

Jeg skal nu søge at belyse, hvilke argumenter, der indenfor den direkte beskatning kan tænkes anvendt for og imod forskellige måder at begunstige den økonomiske aktivitet, og her først det relativt enkleste, konjunkturargumenterne.

A. Konjunkturpolitiske synspunkter.

Ifølge den klassiske opfattelse skulle der i særlig den progressive indkomstskat foreligge en automatisk konjunkturregulerende faktor. Højkonjunktoren skulle afdæmpes af de til indkomsterne svarende højere skatter, og lavkonjunktoren mildnes ved de lavere skatter. Indrømmes der ved elastiske afskrivningsregler m. v. virksomhederne adgang til skattemæssig indkomstudjævning, vil disse virkninger tilsyneladende forsvinde tilsvarende, (f. sv. erhvervslivet da overhovedet udnytter denne adgang).

Har virksomhederne ved hjælp af procentbegunstigelserne o. l. skabt sig likviditetsreserver, kan de på den anden side bedre klare sig i en lavkonjunktur ved at mobilisere reserverne for at holde driften igang uden konkurs. – Har de benyttet procentbegunstigelserne til letsindige ekspansion, vil virkningen af disse begunstigelser blive konjunkturforstærkende.

Så meget bliver der måske tilbage af kritikken mod den klassiske opfattelse, at adgangen til skattemæssig resultatudjævning medfører, at man m. h. t. automatisk konjunkturregulering ikke længere kan give den progressive indkomstskat et ekstra point frem for den proportionale. I øvrigt ligger hovedvægten vel på den ikke-automatiske konjunkturpolitik, som man kender langt mere til.

Medens man næppe behøver at tage så tungt på de konjunkturpolitiske argumenter mod friere afskrivninger m. v., ser det *måske* helt anderledes alvorligt ud med en række økonomiske vækstteoretiske synspunkter. På den anden side er den økonomiske teoridannelse på dette område så langt fra færdigudviklet, hvilket måske til dels hænger sammen med, at forbindelsen (evt. spændingen) mellem de mikroøkonomiske og makroøkonomiske synspunkter – set fra en skatteteoretisk synsvinkel – ikke er helt afklarede.

B. Den „rette“ faktorallokation.

Teorierne om den „rette“ faktorallokation synes nærmest at ville foretrække pengepolitik fremfor skattepolitik. Pengene bør gå ind på kapitalmarkedet og derfra søge de produktionsfaktorer, der giver størst forrentning. En sådan „liberalistisk“ optimering af benyttelsen af kapitalressourcerne skulle give den økonomiske vækst de største chancer på langt sigt. Støtte til selvfinansiering indebærer derfor risiko for dårlig kapitaludnyttelse, monopoltendenser, stagnation o. s. v.

Lidt mere direkte i forbindelse med nærværende emne kunne det udtrykkes således: De fleste reelle vurderingsprincipper er inspireret af hensynet til opretholdelsen af realkapitalen, hvilket indebærer en *diakron* (historisk eller tidsmæssig adskilt) selvbeskuende sammenligning. Spørgsmålet melder sig da, om ikke regler, der opfordrer til en *synkron* (samtidig), udadvendt *sammenligning* mellem de aktuelle investeringsmuligheder ved nyanskaffelser ville tvinge til en fra et vækstteoretisk synspunkt mere rationel faktorallokation. Og dette afhænger vel igen ikke så lidt af maskinparkens partielle konvertibilitet (ved enkelt udskiftning) overfor den generelle konvertibilitet på samme tidspunkt. Alt for pludselig og voldsom diskontinuitet kan let blive dyr.

Hertil kommer, at liberale vurderingsregler, procentbegunstigelser m. v. indebærer en risiko for *fordrejning* af investeringerne. Tankegangen er som følger: Det er morsommere at se pengene gå ind i maskiner m. v. end at se dem forsvinde til skattevæsenet. Man tillader sig med den høje marginalbeskatning måske en vis ekstravagance m. h. t. risikable eller lidet lønnende investeringer. Derfor låner man, om nødvendigt, pengene til at financiere investeringerne og foretager maksimal afskrivning på de ny erhvervede goder. Man kan dertil fradrage renterne af den lånte kapital og opnå såkaldt rentefri skattecredit, der kan blive definitiv, (hvis de skjulte reserver mobiliseres i år, der bl. a. på grund af de letsindige investeringer giver „tilstrækkelige underskud“; eller i det mere heldige tilfælde, hvor virksomheden formår at præstere en støt og

stadig ekspansion. I sidste tilfælde må selv den definitive skattecredit være et gode).

Også inflationen begunstiger som bekendt placering i afskrivningsgoder, finansieret ad lånevejen. Denne finansiering ad lånevejen kunne efter det forud sagte om den „rette“ faktorallokation siges at være et gode for den økonomiske vækst, men det er den ikke umiddelbart, idet også forrentningen må antages at være fordrejet. Det er nemlig forrentningen, om jeg så at sige „efter skat“, der tæller i dette regnestykke, og det burde vel være forrentning uafhængig af skatten, („før skat“ eller efter en i så henseende neutral skat), der var det afgørende.

Likviditetssynspunktet i de tilfælde, hvor maskinen hurtigt tjener sig ind, taler til fordel for liberalitet m. h. t. skatteydernes valgfrihed af afskrivnings-sats, idet regler der tager direkte hensyn til indtjeningssevnen eller „prospective income“ vil være vanskelige at administrere for skattemyndighederne. Men herved er vi så desværre atter (denne gang af administrativt tekniske grunde) tilbage i risikoen for skattebetinget for-drejning.

Overfor al denne frygt for fordrejning kunne man tale om „charmen ved fejltrin“. Investeringsmæssige eksperimenter er muligvis nødvendige og gavnlige i det lange løb. Nogle må selvfølgelig gå galt. I almindelighed er dansk erhvervsliv ret forsigtigt. Det trænger til investeringsimpulser og i så henseende kan afskrivningsreglerne bruges som virkelig effektive argumenter overfor en træg bestyrelse. Hertil kommer, at en beskæring af procentbegunstigelserne ville bringe reserverne frem til beskatning netop nu, hvor alle penge skal sættes ind for at klare konkurrencen i de større markedsdannelser.

Alt i alt må man vel indrømme, at det vil være farligt netop nu at blæse retræte m. h. t. de „skattestimulanser“, der allerede har fået form af en udhulning af beregningsgrundlaget (indkomsten). Samtidig må man dog advare mod at udbygge denne form for „incentive taxation“ yderligere og anbefale „skattestimulanser“ ved en markant skalareduktion af selskabsskatten.

C. Den nye selskabsskat.

Da der formentlig vil blive fremsat forslag til ændret (bl. a. proportional) selskabsskat i folketingssamlingen 1959/60, og reglerne således alligevel skal laves om, kan der måske være nogen idé i at nævne følgende muligheder:

Skattesatsen foreslås til 20 % af indkomsten uden kapitalfradrag og uden adgang til fradrag for henlæggelser til reservefonds. Der erlægges

ikke nogen særlig udbytteskat af selskabet. Aktionæren betaler vanlig indkomstskat af: udbytte, friaktier og udlodninger og fordele af enhver art (f. eks. maskeret udbytte) fra selskabet, ligesom han må betale skat i henhold til lov om særlig indkomstskat (der altså foreslås ændret) ved realisation af aktierne, og det hvad enten aktierne realiseres ved salg, bytte, gave, belåning m. v. Ved udlændinges realisation af danske aktier må der statueres begrænset skattepligt til fordel for Danmark. Af udbytte til udlændinge erlægges såkaldt kuponskat på 20 %.

Ved en lav proportional selskabsskat opnås følgende:

- 1°: Præmiering af opsparing og investering.
- 2°: Uden så stor risiko for fordrejning, som den nugældende „in-tive taxation“ indebærer.
- 3°: Lokkemad for udenlandske investeringer i Danmark.
- 4°: En teknisk realiserbar tilnærmelse til idéen om direkte forbrugs-skat. Teknisk realiserbar, fordi kravene til selskabernes regnska-ber kan være helt anderledes skarpe.
- 5°: Ved ikke at særbeskatte den del af selskabsindkomsten, der ud-betales som udbytte, giver man kapitalmarkedet en chance for at fungere jvf. de anførte teorier om den rette faktorallokation.
- 6°: En betydelig bedrifts- og kapitalkoncentration, som vist nok er nødvendig i en situation med truende konkurrence i de større markedsdannelser.
Man må vist sluge denne kapitalkoncentration og søge at mod-virke misbrug ved monopolkontrol, Kooperation, aktiespredning, lømkamp o. l.
- 7°: Gennemføres den lave selskabsskat nu og lige nu, får vi for-mentlig en bedre og vel iøvrigt også „sundere“ erhvervsbeskyt-telse end den beskyttelsestold, som vi efterhånden tvinges til at afvikle, f. eks. indenfor de syv. (En integration af den direkte beskatning kommer ikke med det første, og kommer den, har vi noget at handle med. Nu står vi så temmelig tomhændede).
- 8°: Et betydeligt provenutab vil indtræde, idet man må regne med, at en del enkeltmandsvirksomheder vil blive omdannet til sel-skaber. Det er jo netop meningen i småselskaber (f. eks. under 100.000 i aktiekapital) må nok holdes udenfor for at undgå for meget kontrolarbejde med de små fiduser. Det tabte provenu må hentes fra den almindelige omsætningsskat, som alligevel er på vej.

- 9°: Man kan vel på denne måde få kritikken af kooperationsbeskatningen til at forstumme.
- 10°: Avancebeskatning ved salg af aktier m. v. er nødvendig for at lukke en næsten for indbydende mulighed for omgåelse. — „Udlandsfradraget“ er vel bl. a. et spørgsmål om risiko for kapitalflugt (skibe til Panama o. l.). Denne risiko vil formentlig ikke blive så stor med en 20 % selskabsskat.

Litteratur:

- Altorf, Werner: *Geschäftsvermögen und Privatvermögen im Einkommensteuerrecht*, Zürich 1959.
- Andersen, Egon: Nogle betragtninger over tre vurderingsprincippers betydning for bevarelse af virksomhedens økonomiske kapacitet. *Handelsvidensk. Tidsskrift*. 1949.
- Avskrivning og Skatlegning, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1956.
- Barth, Kuno: *Die Bewertung mit eisernen Beständen*, Stuttgart 1951.
- *Die Entwicklung des deutschen Bilanzrechts*, Band II, 1, *Steuerrecht*, Stuttgart 1955.
- Betænkning vedrørende skattefri afskrivninger og skattefri henlæggelser til investeringsfonds nr. 171 i 1957.
- Betænkning om forbrugsbeskatning, nr. 202 i 1958.
- Blümich-Falck: *Einkommensteuergesetz*, Frankfurt a/M, 1955.
- Bühler, Ottmar: *Einkommensteuer, Körperschaftsteuer und die Gewinnbestimmungen aus der Gewerbesteuer*, München 1956.
- *Bilanz und Steuer*, Frankfurt 1957.
- Break, George F.: *Capital Maintenance and the Concept of Income*. *The Journal of Political Economy*, Chicago, 1954.
- Buhl, V.: *Værdiansættelse af varelagre*, R. o. R. 1953.
- Duisburg, J. Esser: *Funktionen und Auswirkungen der verschiedenen Abschreibungsmethoden im Blickpunkt der praktischen Betriebswirtschaft*. Bonn 1957.
- Esser, J.: *Die Gliederung der Gewin- und Verlustrechnung in internationaler Sicht*, Bonn 1958.
- Fuisting, B.: *Die preussischen direkten Steuern*, Vierter Band, *Grundzüge der Steuerlehre*, Berlin 1902.
- Företagsbeskatning. Förslag till ändrad Företagsbeskatning, S. O. U. 1954: 19.
- Gerloff, Wilhelm: *Die öffentliche Finanzwirtschaft*, Frankfurt a/M, 1948–50.
- Hansen, Palle: *Alternative økonomiske overskudsbegreber*, *Handelsv. Tidsskr.* 1953.
- *En analyse og vurdering af vareregnskabets resultatberegning*, i *Festskrift til Christen Møller*, København 1956.
- *Vurderings- og kalkulationsprincipper*, København 1950.
- *Overskudsbegrebet i teori og praksis*, R. o. R. 1958.
- *Bör redovisningspraxis sträva mot ett annat vinstbegrepp?* *Affärssekonomi* nr. 12, 14 og 20 i 1954.
- Hax, Karl: *Die Substanzerhaltung der Betriebe*, Köln 1957.
- Heinen: *Steuern und Unternehmungspolitik*, Wiesbaden 1957.
- Hellner, Åke: *Periodiskt Understöd och Underskott*, Lund 1959.
- Hiort-Lorenzen, Fr.: *Indkomst- og formueskat*, København 1922 og 23.

- 9°: Man kan vel på denne måde få kritikken af kooperationsbeskatningen til at forstumme.
- 10°: Avancebeskatning ved salg af aktier m. v. er nødvendig for at lukke en næsten for indbydende mulighed for omgåelse. — „Udlandsfradraget“ er vel bl. a. et spørgsmål om risiko for kapitalflugt (skibe til Panama o. l.). Denne risiko vil formentlig ikke blive så stor med en 20 % selskabsskat.

Litteratur:

- Altorf, Werner: *Geschäftsvermögen und Privatvermögen im Einkommensteuerrecht*, Zürich 1959.
- Andersen, Egon: Nogle betragtninger over tre vurderingsprincippers betydning for bevarelse af virksomhedens økonomiske kapacitet. *Handelsvidensk. Tidsskrift*. 1949.
- Avskrivning og Skattlegning, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1956.
- Barth, Kuno: *Die Bewertung mit eisernen Beständen*, Stuttgart 1951.
- *Die Entwicklung des deutschen Bilanzrechts*, Band II, 1, *Steuerrecht*, Stuttgart 1955.
- Betænkning vedrørende skattefri afskrivninger og skattefri henlæggelser til investeringsfonds nr. 171 i 1957.
- Betænkning om forbrugsbeskatning, nr. 202 i 1958.
- Blümich-Falck: *Einkommensteuergesetz*, Frankfurt a/M, 1955.
- Bühler, Ottmar: *Einkommensteuer, Körperschaftsteuer und die Gewinnbestimmungen aus der Gewerbesteuer*, München 1956.
- *Bilanz und Steuer*, Frankfurt 1957.
- Break, George F.: *Capital Maintenance and the Concept of Income*. *The Journal of Political Economy*, Chicago, 1954.
- Buhl, V.: *Værdiansættelse af varelagre*, R. o. R. 1953.
- Duisburg, J. Esser: *Funktionen und Auswirkungen der verschiedenen Abschreibungsmethoden im Blickpunkt der praktischen Betriebswirtschaft*. Bonn 1957.
- Esser, J.: *Die Gliederung der Gewin- und Verlustrechnung in internationaler Sicht*, Bonn 1958.
- Fuisting, B.: *Die preussischen direkten Steuern*, Vierter Band, *Grundzüge der Steuerlehre*, Berlin 1902.
- Företagsbeskatning. Förslag till ändrad Företagsbeskatning, S. O. U. 1954: 19.
- Gerloff, Wilhelm: *Die öffentliche Finanzwirtschaft*, Frankfurt a/M, 1948–50.
- Hansen, Palle: *Alternative økonomiske overskudsbegreber*, *Handelsv. Tidsskr.* 1953.
- *En analyse og vurdering af vareregnskabets resultatberegning*, i *Festskrift til Christen Møller*, København 1956.
- *Vurderings- og kalkulationsprincipper*, København 1950.
- *Overskudsbegrebet i teori og praksis*, R. o. R. 1958.
- *Bör redovisningspraxis sträva mot ett annat vinstbegrepp?* *Affärssekonomi* nr. 12, 14 og 20 i 1954.
- Hax, Karl: *Die Substanzerhaltung der Betriebe*, Köln 1957.
- Heinen: *Steuern und Unternehmungspolitik*, Wiesbaden 1957.
- Hellner, Åke: *Periodiskt Understöd och Underskott*, Lund 1959.
- Hiort-Lorenzen, Fr.: *Indkomst- og formueskat*, København 1922 og 23.

- Hjerno, Jeppesen: Vurderingsproblemer i koncernregnskaber. VIII. Nordiska Revisorskongressen, Stockholm 1959.
- Den organiske statusteoris baggrund, lære og anvendelse i Handelsvidenskabel. Tidsskr. 1938.
- Isaacs, Nathan: Principal – Quantum or Res? i Harvard Law Review, 1933.
- Jensen, Flemming: Hvilke konventioner ligger til grund for årsregnskabet udformning? – Et forsøg på en systematisering, Erhvervsøkon. Tidsskr. 1957.
- Johansson, Sven-Erik: Skattnernes Roll i Investeringskalkyler, Affärsekomi 1957, nr. 18.
- Kaldor, Nicholas: An Expenditure Tax, London 1955.
- Klercker, Bertil af: Resultatsutjämning mellan olika beskattningsår, Stockholm 1949.
- Madsen-Mygdal, N. P.: „Fremtidens Risiko“, R. o. R. 1944.
- Meddelelser, fra landsoverskatterådet nr. XXX, 1921: „Om Afskrivninger“.
- Morselli, Emanuele: Enquete sur l'imposition des revenus industriels, commerciaux et professionnels, Ferrare 1954.
- Mutén, Leif: Inkomst eller Kapitalvinst, Stockholm 1959.
- Møller, Mogens Eggert: Afgrænsningen Driftsomkostninger – Privatforbrug, R. o. R. 1958.
- Nielsen, Thøger: Den tidsmæssige afgrænsning af det skatteretlige beregningsgrundlag, Acta Jutlandica 1957.
- Aktiveringspligt – Passiveringsret. R. o. R. 1957.
- Neumark, Fritz: Theorie und Praxis der modernen Einkommensbesteuerung, Bern 1947.
- Paulson, E. W.: Pris- og kalkyleproblemer ved skiftende pengeværdi. Økonomi nr. 17, Oslo 1952.
- Pedersen, Axel H.: Byggeriets retlige og økonomiske organisation, København 1958.
- Philip, Kjeld: Skattepolitik, København 1955.
- Regnskabsvæsen, Håndbog i Regnskabsvæsen, Red. af Palle Hansen, Kbhvn. 1958.
- Revisorkongres, VII Nordiska Revisorkongressen, Helsingfors 1954. (Vurdering under fluktuerende pengeværdi).
- Revisorkongres, The Sixth International Congress on Accounting, London 1952. (Vurdering under fluktuerende priser).
- Rhys-Williams: Taxation and Incentives, London 1953.
- Skare, Leif H. og Olav Harald Jensen: Kostnadsregnskab og bokføring i industrien, Oslo 1957.
- Spang-Thomsen, V.: Skattemæssige afskrivninger, København 1958.
- Terborgh: Realistic Depreciation Policy, Chicago 1954.
- Dynamic Equipment Policy, New York 1949.
- Vogt, Fritz: Bilanztaktik, Heidelberg 1955.
- Västhagen, Niels: De fria avskrivningerna 1938–1951, Stockholm 1953 og 1956.
- Några reflexioner kring företagsbeskattningsförslaget, Balans nr. 5 i 1954.
- Wahl, Fritz: Grundsätzliche Erwägungen zur Handels und Steuer Bilanz, Stuttgart 1952.
- Welinder, Carsten: Skatterättens Värderingsregler, Lund 1949.
- Synpunkter på företagssparandet, Balans nr. 1 i 1955.
- Avskrivning och lagervärdering ur Skatterättslig Synpunkt, R. o. R. 1956.
- Zweifel, Fridolin Th.: Förderung und Lenkung industrieller Produktion durch steuerpolitische Massnahmen, Eine international vergleichende Studie über eine ökonomisch zweckmässige Besteuerung der Industrie, Bern 1948.